LA LEXICOGRAPHIE ACTUELLE ET LES CORPUS ÉLECTRONIQUES
Le traitement des archaïsmes et régionalismes dans DEX

(Résumé)

Dans l'article on se préoccupe de la possibilité de recourrir aux corpus des textes électroniques pour améliorer la pratique lexicographique du roumain. Le cas étudié est celui des archaïsmes et mots régionaux dans DEX.

Mots-clé: lexicologie, lexicographie, corpus électroniques, archaïsmes, régionalismes.
Cuvinte-cheie: lexicologie, lexicografie, corpusuri electronice, arhaisme, regionalisme.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti, Calea 13 Septembrie, nr. 13

Mihaela Marin

CONSIDERAȚII ASUPRA LEXICOGRAFIEI BILINGVE ROMÂNO-PERSANE

Alcătuirea unor dicționare ale limbii persane, explicative, bilingve şi chiar multilingve de tip comun are tradiție milenară. Numărul lor este greu de stabilit deoarece manuscrise se descoperă destul de des, iar aria lor de răspândire duce din India în Turcia sau în Asia Centrală ca să ne referim la depozitele de manuscrise existente în marile biblioteci europene şi care nu sunt în totalitate inventariate[1].

Un monument al lexicografiei persane este *Loqat-e fors* sau *Loqat-e nāme* al lui Asadi Tusi, alcătuit în secolul al XI-lea (tipărit pentru prima dată de Paul Horn în 1897, după un manuscris din secolul al XIX-lea, păstrat la Vatican) şi care conține circa 2 300 de cuvinte culese nu numai din izvoare scrise ci şi din vorbirea curentă sau din terminologia meşteşugărească[2].

Dicționarul amintit a reprezentat un model de urmat pentru mulți lexicografi, care l-au îmbogățit ulterior. Aceşti autori sunt originari din diferite provincii ale Persiei, iar în perioada de decădere a literaturii persane clasice (când centrul de greutate al acesteia se mută în India sub influența Marilor Moguli) interesul pentru dicționarele explicative ale limbii persane va fi mare, fiindcă aceasta va deveni limba de curte vorbită şi de nenativi.

[1] De fapt, în iranistică se consideră că au existat peste două sute de mii de titluri de dicționare explicative. Profesorul rus M.P. Salemann, într-un studiu din 1888, legat de dicționarul *Mear-e Jamali* menționează titlurile a 161 de astfel de lucrări, iar filologul iranian Said Nafisi, în prefața la dicționarul *Farhang-name-ye fārsi* sau *Fanudsar*, publicat începând cu 1938, completează lista cunoscută până atunci. În introducerea la *Farhang-e fārsi*, Mohammad Mo'in, la capitolul *Dicționare persane*, vol. I, Teheran, 1995, 39–43, menționează alte lucrări lexicografice elaborate în India şi Iran.

[2] V. Bageacu, *Curs de istoria lexicografiei persane*, note de curs.

BDD-A564 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:49 UTC)

Aceste dicționare au câteva trăsături importante: **1.** tradițional sunt alcătuite din capitole (*bāb*) şi acestea din subcapitole (*fasl*). Capitolul de fapt este litera alfabetului (prima literă a cuvântului explicat), iar subcapitolul, ultima literă. Se înțelege că totul urmează ordinea literelor în alfabet. Această structură este prezentă în majoritatea dicționarelor persane; **2.** a doua caracteristică este ilustrarea sensurilor unui cuvânt prin citate extrase, în general, din literatura scrisă cu menționarea autorului. Pentru fiecare sens se dau ca exemple distihuri (distihul fiind unitatea corespunzătoare versului).

Dacă *Meyār-e jamali* avându-l ca autor pe Shams Fakhri Isfahani (secolul al XIV-lea) urmează aproape fidel modelul lucrării lui Asadi Tusi, celelalte vor aduce ceva în plus. *Tofat-ol-Sa'dat* al lui Ziya-ed-din Mohammad, alcătuit deja în India la începutul secolului al XVI-lea conține mai mult de 14 000 de cuvinte, printre acestea figurând şi numeroase arabisme şi turcisme. Structura dicționarului este deja cea devenită clasică.

Tot din acelaşi secol provine şi *Tohfat-ol-ahbab*, alcătuit de Hafez Ubehi (originar de lângă Herat, localitate de pe teritoriul Afganistanului de azi) şi în care găsim, pe lângă un număr mare de citate poetice, şi peste 2 400 de cuvinte culese din lexicul învechit şi dialectal.

În secolul al XVIII-lea începe citarea surselor pentru alcătuirea unui dicționar. Pentru *Mağma'-ol-fors*, Soruri (originar din Kashan, pe teritoriul actualului Iran) a folosit circa 20 de surse lexicografice reluând din acestea majoritatea citatelor[3].

În general dicționarele ce vor urma le reiau în mare măsură pe cele precedente, îmbogățindu-le: *Farhang-e jahangiri, Borhan-e Qat'e, Farhang-e Rashidi, Giyas-ol-loqat*, (în care figurează şi expresii idiomatice) numără zeci de mii de cuvinte.

În secolul al XX-lea se conturează o structură nouă a dicționarelor limbii persane, care stă la baza lucrărilor contemporane de gen; în alcătuirea dicționarelor bilingve se află câteva lucrări lexicografice explicative de referință.

Se poate cita *Farhang-e Nafisi* de Ali Akbar Nafisi, redactat de fiul acestuia, cunoscut filolog, Said Nafisi şi tipărit într-o primă ediție între 1938–1955. Lista de cuvinte însumează 158 431 de intrări, printre acestea figurând 99 522 arabisme (cam toate cuvintele arăbeşti din limba persană) precum şi numeroase turcisme şi neologisme preluate din unele limbi europene (franceză, engleză etc). Utilizarea volumului este anevoiasă în primul rând din pricina numărului mare de arabisme, unele dintre ele ieşite din uz.

Cea importantă operă lexicografică este *Loqatnāme-ye Dekhoda* (dicționarul tezaur al limbii pesane) impresionant atât prin lista foarte cuprinzătoare cât şi prin numărul mare de citate (preluate din literatura persană cultă) cu care sunt ilustrate sensurile. A doua ediție a acestui dicționar numără 50 de volume, format A_3, iar materialul este distribuit pe trei coloane pe pagină. Inventarul neologic este foarte bogat în termeni preluați în special din limba franceză.

[3] V. Bageacu, *ibidem*.

BDD-A564 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:49 UTC)

Demn de amintit este *Farhang-e fārsi* Mohammad Mo'in conceput de autor în patru volume, dintre care două au caracter enciclopedic.

Pentru alcătuirea oricărui dicționar (fie explicativ, fie bilingv) redactorul (sau redactorii) nu pot să ignore atât aspectele lingvistice contemporane, cât şi pe cele politice, istorice sau geografice.

La începutul secolului trecut au pătruns în persană (o dată cu progresul ştiințific şi tehnic) numeroase neologisme din unele limbi europene occidentale. În anii treizeci s-a încercat eliminarea din limbă a împrumuturilor şi înlocuirea acestora cu termeni persani sau cu formații realizate prin calcul lingvistic. În aceeaşi tendință s-a înscris şi mişcarea puristă, care avea în vedere trecerea pe planul al doilea a sinonimelor arabe ale cuvintelor persane[4]. Încercarea de a simplifica scrierea persană folosind alfabetul arabo-persan nu a avut rezultatul dorit, deoarece unele sunete diferite din limba arabă, redate prin grafeme distincte se pronunță identic în limba persană (exemplu s, t, h); această problemă ar putea fi deplin rezolvată numai dacă s-ar schimba alfabetul (pentru limba persană alfabetul latin s-ar putea întrebuința cu succes, deoarece ar putea reda chiar mai bine aspectele fonetice ale acestui idiom)[5].

Lexicul limbii persane a suscitat dezbateri aprinse şi în acest scop a luat naştere Societatea academică (de limbă şi literatură) *Farhangestan-e Iran* al cărui prim scop era elaborarea de dicționare care să împiedice pătrunderea masivă şi inutilă a unor neologisme[6]. Învingători au ieşit lingviştii moderați care, în disputele la care au participat (în deceniul al treilea al secolului trecut), au realizat un raport just între neologismele europene şi arabismele din terminologia ştiințifică.

Încă de la început trebuie să spunem că preocupările pentru limba persană s-au manifestat la noi încă din perioada veche a culturii române şi când spunem acest lucru ne gândim la unele personalități enciclopedice, între care se situează Dimitrie Cantemir şi Timotei Cipariu; acesta din urmă cunoştea, pe lângă persană şi ebraică, şi alte limbi orientale, printre care araba, turca şi siriaca.

Interesul pentru limbile iraniene vechi şi contemporane apare câteva secole mai târziu, în lucrările care îşi propuneau să clarifice problema originii cuvintelor româneşti autohtone, pentru care nu existau decât soluții etimologice aproximative (între acestea se situau şi cuvinte care nu aveau corespondent în albaneză).

Cel mai mare merit în acest sens îi revine lui B.P. Hasdeu, care a pus în evidență, în unele dintre cercetările sale, înrudirea dintre limba traco-dacilor şi unele idiomuri iraniene. Printre cuvintele discutate se numără *baci, brânză, doină, ghiuj, şiroadă, şirimpâu, traistă* ş.a. Studiile acestui lingvist au reprezentat punctul de plecare pentru lucrările româneşti ulterioare destinate acestui subiect.

[4] Într-o vorbire „elevată", întotdeauna un epitet persan era obligatoriu dublat de un sinonim arab, vorbitorul dorind să scoată în evidență gradul său de cultură.

[5] V. Bageacu, *Ahmad Kasravi şi reforma limbii şi scrierii în persana contemporană*, note de curs.

[6] V. Bageacu, *Lexicul limbii persane, încercări de normare a fondului şi activitatea academiei de limbă şi literatură*, note de curs.

BDD-A564 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:49 UTC)

Tot în domeniul studierii substratului limbii noastre din perspectiva comparației cu unele limbi şi dialecte iranice se înscriu şi contribuțiile aparținând lui Ov. Densusianu, Al. Rosetti, I. Şiadbei, C. Poghirc, A. Riza etc[7].

Dintre învățații noştri care au fost preocupați de acest idiom oriental trebuie să-l amintim pe Gh. Popescu-Ciocănel căruia îi datorăm pe lângă o traducere a *Golestanului* lui Saadi (folosind varianta originală a textului) şi o lucrare intitulată *Quelques mots roumains d'origine arabe, turque, persane et hébraïque*, apărută la Paris în 1907[8].

Înființarea secției de limba şi literatura persană la Universitatea din Bucureşti, la începutul deceniului al şaptelea al secolului trecut, a reprezentat un moment semnificativ pentru orientalistica de la noi, deoarece, de atunci, această limbă a început să fie studiată riguros, iar interesul pentru cunoaşterea sa a devenit tot mai mare, astfel că mai multe generații de studenți au putut pătrunde tainele acestui domeniu.

Secției de limba şi literatura persană şi în special conf. dr. Viorel Bageacu i se datorează pe lângă manualul de limba persană şi două glosare (unul persan-român şi altul român-persan), extrem de riguros alcătuite care conțin cele mai importante cuvinte ale limbii persane. Acelaşi autor a publicat în 1987, în colaborare cu prof. Monica Broşteanu, un *Dicționar frazeologic persan-român*, atent elaborat, a cărui valoare lexicografică este incontestabilă. Lucrarea amintită este meritorie prin aceea că vine în sprijinul tuturor celor care studiază limba persană, ajutându-i să înțeleagă şi tradițiile şi mentalitățile iraniene şi constituie totodată şi un instrument de lucru indispensabil traducătorilor (în şi din această limbă) care doresc să ofere o versiune literară cât mai exactă a textului avut în vedere. În acest dicționar sunt incluse proverbe şi zicători persane cu echivalentele lor româneşti, numeroase sensuri figurate ale cuvintelor-titlu, însoțite de explicații referitoare la modul şi împrejurările în care se întrebuințează acestea.

Se cunoaşte faptul că mulți studenți iranieni s-au pregătit în facultățile de la noi, printre aceştia se numără şi absolvenți ai secției de limba şi literatura română ai Universității din Bucureşti. Unii dintre aceştia s-au dovedit extrem de pasionați de limba şi cultura noastră şi, prin urmare, pe lângă faptul că au ajuns să o cunoască foarte bine, au dorit să împărtăşească din experiența lor şi altor conaționali şi, de aceea, au elaborat câteva dicționare bilingve, apărute în România şi în Iran.

Aş vrea să mă opresc asupra lucrărilor a doi autori iranieni, şi anume dr. Alibeman Eghbali Zarch (acestuia îi datorăm şi o cercetare despre cuvintele persane din română) şi Babak Parsa Motlagh. Cele două dicționare nu prezintă o reală valoare lexicografică, ci sunt mai degrabă două încercări timide, dar care trebuie totuşi luate în seamă.

Primul a realizat un *Dicționar român-persan şi persan-român cu ghid de conversație român-englez-persan*, care a apărut în 2003 la editura *Semne* din

[7] Vezi bibliografia de la sfârşitul prezentului articol.

[8] N.I. Simache, Paul Popescu, *un orientalist ploieştean, Gh. Popescu-Ciocănel*, Muzeul de Istorie al Județului Prahova, 1969.

BDD-A564 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:49 UTC)

Bucureşti. Structura dicționarului (care se adresează începătorilor) este simplă, autorul oprindu-se la un singur sens (cel mai întrebuințat) al fiecărui cuvânt, fără a menționa vreo indicație morfologică sau stilistică pentru acesta. Prima secțiune a cărții este consacrată dicționarului român-persan, cea de-a doua, celui persan-român, pentru ca finalul să conțină un ghid de conversație trilingv (român-englez-persan) şi o schiță de gramatică realizată sub forma unor tabele în care apar pronumele personale, reflexive, posesive (cu echivalentele româneşti şi formele acestora în cadrul declinării), conjugarea verbelor *a fi, a avea, a vrea, a da, a bea, a sta, a lua, a şti*, la diateza activă, la modul indicativ, timpurile prezent, perfect compus şi viitor.

Tot pentru a veni în sprijinul utilizatorilor lucrării sale, Alibeman Eghbali Zarch a considerat de cuviință să ofere şi o listă a principalelor nume de țări cu traducerea lor în persană, ca şi pronunțarea cuvintelor persane. Acest din urmă fapt este foarte important, deoarece în idiomul oriental despre care este vorba vocalele scurte nu se scriu şi, din această cauză, pot apărea dificultăți de pronunțare sau chiar confuzii.

I-am sugera autorului să mai includă în articolul de dicționar măcar acel sens figurat, care l-ar putea ajuta pe cel ce învață româneşte să înțeleagă mai bine limba noastră, precum şi unele indicații morfologice, cum ar fi formele de plural şi de feminin ale unora dintre părților de vorbire nominale, ca şi pe cele de prezent indicativ în cazul verbelor. Babak Parsa Motlagh a publicat un dicționar român-persan la Teheran în 1994. Autorul este un foarte bun cunoscător al limbii române şi credem că lucrarea sa poate fi consultată de iranienii care doresc să se familiarizeze cu limba română. Cartea este utilă în special începătorilor şi cuprinde în jur de 2000 de intrări, care au, pe lângă echivalentele lor persane, şi o serie de indicații de plural, de prezent indicativ, clasa morfologică din care face parte fiecare cuvânt ca şi sinonimele persane ale acestora. În ideea că şi românii interesați de limba persană ar putea consulta lucrarea despre care discutăm, ar fi bine, credem, să apară şi pronunțarea echivalentelor în limba din urmă, din motivul pe care l-am expus deja. Şi această carte se încheie cu câteva tabele sinoptice de gramatică a limbii române, în care se prezintă pronumele personale, cele reflexive, o listă a desinențelor de prezent indicativ întrebuințate la cele patru conjugări ca şi alfabetul limbii noastre.

I-am sugera autorului să realizeze o structurare mai riguroasă a informației din tabelele de gramatică pentru a oferi o imagine mai clară a aspectelor prezentate.

Pe lângă aceste lucrări lexicografice modeste ca valoare ştiințifică şi practică, trebuie să spunem totuşi că există în momentul de față un proiect de dicționar persan-român, inițiat şi coordonat de conf. dr. Viorel Bageacu şi la care colaborăm în calitate de redactor.

Această lucrare se doreşte a fi cât mai cuprinzătoare din punct de vedere al inventarului lexical, motiv pentru care au şi fost consultate cele mai importante dicționare străine de specialitate. Cartea se va adresa tuturor celor interesați de această limbă orientală şi, tocmai de aceea, structurarea materialului este foarte riguroasă, respectându-se normele lexicografice cele mai moderne. Sarcina participanților la acest proiect este pe cât de importantă pe atât de dificilă, pentru că până acum nu există la noi o lucrare similară pe care s-o avem măcar ca punct de plecare.

BDD-A564 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:49 UTC)

Materialul selectat pentru a fi tratat de redactori aparţine tuturor stilurilor funcţionale ale limbii persane contemporane, tocmai pentru că avem în vedere un număr cât mai mare de cititori. Pentru că vrem să venim în sprijinul traducătorilor, al filologilor şi lingviştilor, am selectat cât mai multe sensuri proprii şi figurate precum şi elemente frazeologice ale limbii persane.

Dicţionarul trebuie să fie şi o oglindă a mentalităţii unui popor, de aceea, acolo unde a fost necesar, s-au oferit explicaţii suplimentare indispensabile înţelegerii împrejurărilor şi motivelor legate de utilizarea corectă a termenilor.

Cum era de aşteptat, informaţia gramaticală este extrem de importantă, şi în acest scop am organizat articolele de dicţionar folosind şi criteriul (frecvent în lexicografia modernă) grupării mai multor sensuri aparţinând aceleiaşi clase morfologice şi numerotarea acesteia cu o cifră romană.

Un aspect caracteristic al limbii persane îl reprezintă verbele compuse, alcătuite dintr-un substantiv şi un verb (tranzitiv sau reflexiv). Am preferat tratarea separată a compuselor cu aceste verbe de bază, chiar şi atunci când elementul nominal din mai multe construcţii este identic, deoarece avem de-a face cu semnificaţii diferite ale acestora.

Coordonatorul proiectului şi-a propus să precizeze şi originea cuvântului persan tratat; acest fapt este extrem de util şi pentru studiile de etimologie de la noi din ţară.

Pentru a alcătui secţiunea de frazeologie am avut în vedere cele mai frecvente expresii, locuţiuni, construcţii, sintagme din limba persană.

Fiind un dicţionar al limbii contemporane nu puteau fi lăsaţi deoparte nici termenii învechiţi; includerea acestora s-a impus pentru a veni în sprijinul traducătorilor de literatură clasică persană, în care se regăsesc frecvent astfel de elemente lexicale.

Deşi am avut în vedere un inventar foarte bogat, am considerat că nu e necesar să ne oprim şi asupra regionalismelor, pentru a nu încărca inutil lista de cuvinte.

În ceea ce priveşte indicaţiile de stil de tipul (religie, politică etc) redactorii au păstrat o atitudine neutră faţă de conceptele respective, ei rezumându-se doar la definirea cât mai exactă a noţiunilor.

Dicţionarul va cuprinde aproximativ 60 000 de intrări, structura articolului fiind următoarea: cuvântul-titlu, pronunţarea, categoriile gramaticale, echivalentele româneşti, elementele frazeologice (aici nu avem în vedere proverbele şi zicătorile, ci doar verbele compuse, expresiile, locuţiunile, sintagmele şi construcţiile specifice).

În unele situaţii, pentru a lămuri pe deplin utilizatorii lucrării, s-a recurs la ilustrarea cu citate scurte preluate din vorbirea obişnuită şi nu din limba literară.

Transliterarea termenilor persani, care apare la începutul articolului, imediat după cuvântul-titlu, respectă normele folosite în dicţionarele apărute în ţările în care studiul orientalisticii şi lexicografia bilingvă (care include limba persană) au o tradiţie mai îndelungată. Pentru a avea o imagine cât mai completă a faptelor de limbă am consultat permanent *Farhang-e farsi emruz* (*Dicţionarul limbii persane contemporane*) apărut recent la Teheran; G. Lazard, *Dictionnaire persan-français* ca şi dicţionarul trilingv (persan – arab – englez) al presei contemporane

BDD-A564 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:49 UTC)

În ciuda volumului de muncă imens şi a problemelor inerente unei lucrări atât de ambițioase, se speră ca într-un timp cât mai scurt publicul interesat să poată beneficia de rezultatul activității celor implicați în acest proiect.

Orientalistica a început a fi studiată în Europa şi în SUA, în contextul cercetărilor de lingvistică indo-europeană. De aceea s-au putut crea aici, de-a lungul timpului, prestigioase şcoli în care iranistica a fost cercetată cu pasiune şi cu mare rigoare. Apariția acestui domeniu ştiințific în țări ca Anglia, Franța, Germania, SUA, fosta Uniune Sovietică, a condus implicit la elaborarea şi tipărirea de dicționare care au devenit punct de referință pentru cei care aveau astfel de preocupări.

Dintre dicționarele bilingve existente pentru limba persană am considerat că este necesar să ne oprim asupra câtorva (pe care le-am avut la dispoziție şi pe care le-am folosit ca modele pentru alcătuirea dicționarului persan-român pe care l-am prezentat) pentru a oferi o imagine a acestui tip de lucrare lexicografică.

Primul dintre ele este *Nouveau dictionnaire persan-français* şi aparține lui Morteza Moallem, absolvent al Şcolii St. Louis şi ex-preparator al Facultății de Medicină din Teheran. Cartea a apărut în 1960 la Teheran în urma unei munci susținute şi a fost dedicată familiei domnitoare care se afla atunci la conducerea Iranului.

În prefața lucrării autorul menționează faptul că în 1924 exista doar o schemă, pe care ulterior a transformat-o într-o operă cuprinzătoare şi minuțios elaborată. Volumul însumează aproximativ 25 000 de cuvinte şi variante. Din structura fiecărei intrări fac parte cuvântul-titlu, pronunțarea, echivalentele franceze, grupate în funcție de categoria gramaticală precum şi o serie de elemente frazeologice (verbe compuse, expresii, locuțiuni, proverbe, zicători, expresii idiomatice, construcții) utilizate în anumite împrejurări, însoțite de indicații semantice şi stilistice. Dicționarul este unul de limbă contemporană, din el lipsesc regionalismele şi arhaismele. Materialul este riguros organizat în cadrul fiecărui articol şi l-am consultat în vederea proiectului pe care l-am prezentat anterior.

Un alt dicționar este *The Concise Persian-English Dictionary*, într-un volum, apărut la Teheran în 1983 şi aparține lui Abbas Aryanpur-Kashani şi Manoochehr Aryanpur-Kashani. În prefață, autorii arată că au dorit să îmbunătățească lexicografia bilingvă persană şi de aceea au urmat câteva principii: **1)** au avut în vedere o listă de cuvinte cât mai cuprinzătoare şi pentru aceasta au consultat o serie de alte lucrări lexicografice bilingve şi monolingve, generale şi specializate. **2)** Pentru că au dorit un dicționar într-un singur volum, au exclus arhaismele şi împrumuturile neadaptate la limba persană, dar au inclus cuvintele persane nou-formate care nu figurează în alte dicționare, dar care sunt extrem de frecvent folosite de vorbitori. Autorii au utilizat o serie de semne grafice pentru a-i ajuta pe cititori să pronunțe corect cuvintele, iar în cazul mai multor pronunțări au ales-o pe cea mai des întrebuințată. **3)** Fiecare cuvânt-titlu este însoțit de unul sau mai multe sinonime persane; motivul introducerii acestora este nu numai acela de a readuce în memoria cititorilor sinonimele respective, ci şi de a oferi cât mai multe echivalente ale termenilor persani. A fost înregistrat un număr mare de sensuri şi fiecare dintre ele a fost ilustrat cu citate scurte (propoziții, fraze, maxime, expresii idiomatice),

BDD-A564 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:49 UTC)

principalul motiv fiind că în acestea apar şi formele gramaticale ca şi regimul prepoziţional (în cazul verbelor). Vorbitorii de persană nativi au tendinţa de a evita pluralele neregulate ale unor substantive (provenite din limba arabă) şi de a crea forme noi de plural cu ajutorul sufixelor persane. Dicţionarul include şi o listă de abrievieri cu echivalentele lor englezeşti.

Lucrarea este foarte valoroasă pentru cantitatea de material pe care au avut-o în vedere autorii şi prin dorinţa acestora de a ilustra bogăţia semantică a limbii persane. Credem că există şi mici neajunsuri ale acestei cărţi şi anume că nu apare transliterarea cuvintelor cu alfabet latin (fapt deosebit de important pentru străinii interesaţi de această limbă); informaţia semantică, deşi cuprinzătoare, nu este organizată foarte riguros sub numere de sens corespunzătoare fiecărei categorii gramaticale, lipsesc indicaţiile morfologice (de asemeni indispensabile cititorilor). Uneori sub un cuvânt-titlu apar şi derivatele, lăsându-se impresia falsă că e vorba de un sigur articol. Probabil că ediţiile următoare vor elimina aceste probleme inerente oricărei lucrări atât de ample şi care se adresează unui public foarte larg şi variat.

Cel de-al treilea dicţionar bilingv este *Persidsko-ruskij slovar*. Volumul apărut la Moscova în 1970, este rezultatul muncii unui colectiv prestigios format din cercetători şi profesori universitari, specialişti în limba persană, unii dintre aceştia fiind chiar vorbitori nativi ai idiomului oriental despre care e vorba. Printre autori se numără M.N. Osmanov, D. Dorri, L.N. Kiseleva, D.S. Sarîcev, K.N. Eremina, G.A. Galimova, G. Iu. Aliev, L.N. Muravleva, G.I. Kozliov, iar revizor a fost Iu. A. Rubincik, autor şi al unor studii de gramatică a limbii persane.

Cartea cuprinde un număr foarte mare de intrări, articolele fiind extrem de amănunţit şi de serios elaborate. Redactorii au introdus şi o schiţă a alfabetului persan cu transliterarea în limba rusă a fiecărui semn grafic, o listă de abrevieri şi o prefaţă în care se explică pe larg principiile care au stat la baza alcătuirii lucrării, explicaţii privitoare la realizarea articolelor şi exemple ale celor mai semnificative situaţii de lucru întâlnite pe parcursul redactării şi reviziei.

Articolele sunt foarte riguros alcătuite, ele includ pe lângă cuvântul-titlu, pronunţarea, categoria gramaticală, informaţia semantică şi o serie de indicaţii stilistice (învechit, arhaism etc.) sau legate de domeniul de utilizare (tehnic, medical etc). Nu lipsesc elementele frazeologice (verbele compuse, expresiile idiomatice, locuţiunile, construcţiile etc.) însoţite de explicaţia lor în limba rusă şi de indicaţia stilistică. În dicţionar, omonimele sunt tratate ca intrări separate. Pentru construcţiile de tipul substantiv + substantiv, adjectiv (determinat + determinant) se indică întotdeauna locul izafetului (aspect foarte important pentru străinii care studiază persana). Este de asemenea precizat regimul prepoziţional al verbelor. Structura semantică conţine sensuri şi subsensuri, acestea din urmă notate cu romburi, pătrate şi cercuri (în funcţie de tipul fiecărui element frazeologic), iar sensurile sunt numerotate cu cifre arabe.

Lucrarea, apărută la Editura Academiei din Moscova, poate constitui oricând un model în domeniul lexicografiei bilingve, datorită calităţilor sale incontestabile şi a modului extrem de serios şi profesionist în care a fost alcătuită.

BDD-A564 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:49 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Abbas Aryanpur-Kashani, Manoochehr Aryanpur-Kashani, *The Concise Persian-English Dictionary*, Teheran, 1983.
Viorel Bageacu, *Limba persană*, vol. I-II, Bucureşti, 1988.
Viorel Bageacu, Monica Broşteanu, *Dicţionar frazeologic persan-român*, Bucureşti, 1987.
Ov. Densusianu, *Irano-romanica,* „Grai şi suflet", I, 1923, 39–71; II, 1924, 233–250; id. *Originea moților*, „Vieața nouă", XVII, nr. 1–12, 1929, 163–173; id. *Probleme de toponimie şi onomastică*, curs ținut la Universitatea din Bucureşti, 1928–1929; id. *Noms de lieu roumain d'origine iranienne*, Donum Natalicium Schrijnen, 1929, 426–430; id. *Rom. şăi şi provenienţa lui iranică*, „Grai şi suflet", nr. 1, 1929, 153–154.
Alibeman Eghbali Zarch, *Dicţionar român-persan şi persan-român cu ghid de conversaţie român-englez-persan*, 2003, Editura *Semne* din Bucureşti
G. Lazard, *Dictionnaire persan-français*, Teheran, 1990.
Morteza Moallem, *Nouveau dictionnaire persan-français*, Teheran, 1960.
M.N. Osmanov ş. a., *Persidsko-ruskij slovar*, Moscova, 1970.
Babak Parsa Motlagh, *Dicţionar român-persan,* Teheran, 1994.
C. Poghirc, *Irano-daco-romanica*, „Studia et Acta Orientalia", VIII, 1971, 25–28.
A. Riza, *Concordances lexicales entre éléments roumaines anciens et éléments relevant des aires iraniennes et caucasienne*, SAO, VIII,1971, 29–44.
Al. Rosetti, *Vestiges de la langue scyto-sarmate*, Mélanges de linguistique et philologie, Bucarest, 1947, 357–37; id. *Istoria limbii române de la origini până în secolul al XVII-lea*, Bucureşti, 1968.
G.H. Sadri Afshar, *Farhang-e farsi emruz (A Dictionary of Contemporary Persian Language)*, Teheran, Kaleme Publisher, 1999.
N.I. Simache, Paul D. Popescu, *Un orientalist ploieştean, Gh. Popescu-Ciocănel*, Muzeul de Istorie al Judeţului Prahova, 1969.
I. Şiadbei, *Contribuţii la studiul latinei orientale*, SCL, IX, 1960, 187–190.

SOME REMARKS OF THE PERSIAN-ROMANIAN BILINGUAL LEXICOGRAPHY

(Abstract)

The purpose of this article ist o explore the subject of Persian dictionaries and bilingual Persian-Romanian dictionaries.

We started with the review of the most important dictionaries of the Persian Language. Bilingual Persian-Romanian lexicography are scarce. They are written by Persian authors who studied in our country.

The most important project belongs to prof. V. Bageacu who taught Persian language and literature at the University of Bucharest. This Persian-Romanian dictionary is a modern work containing a great number of entries which will interest not only specialists but everyone who wants to learn Persian language and culture.

Cuvinte-cheie: dicționar, lexicografie, lexic, bilingv, persană, terminologie.
Key words: dictionary, lexicography, vocabulary, bilingual, Persian, terminology.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti",
Bucureşti, Calea 13 Septembrie, nr. 13

BDD-A564 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:49 UTC)